

Realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej 2021

Raport jest prezentuje wyniki monitoringu Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej za rok 2021. Zawiera analizę podejmowanych działań w podziale na przypisane do Programu cele. W Raporcie zamieszczono również rekomendacje dla dalszych kierunków działań koniecznych do podjęcia w ramach realizacji LPRES.

Raport
z realizacji
Programu

Spis treści

Spis treści	1
Wprowadzenie	2
Podstawy metodologiczne opracowania raportu	3
Analiza wyników realizacji celów szczegółowych Programu	4
1. Zwiększenie udziału podmiotów ES w działaniach na rzecz społeczności lokalnej	4
2. Wzrost aktywności zawodowej osób oddalonych od rynku pracy	7
3. Wzmocnienie potencjału sektora ekonomii społecznej	10
Wnioski z monitoringu	12
Rekomendacje	13
Słowniczek	14

Wprowadzenie

Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (dalej LPRES, Program) został opracowany na lata 2021-2023. Jest to program przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 8 grudnia 2020. Wyznaczona w nim misja odnosi się do wykorzystywania narzędzi ekonomii społecznej dla wprowadzania pozytywnych zmian w regionie. Mają one dotyczyć udzielania zindywidualizowanej pomocy osobom wykluczonym lub zagrożonym wykluczeniem społecznym, rozwijania inicjatyw oddolnych, dostarczania wysokiej jakości usług społecznych. Skutkiem tych działań ma być budowanie silnych społeczności lokalnych.

W Programie przyjęto realizację trzech celów szczegółowych odnoszących się do zwiększenia udziału podmiotów ekonomii społecznej w działaniach na rzecz społeczności lokalnych, wzrostu aktywności zawodowej osób oddalonych od rynku pracy, wzmocnienia potencjału ekonomii społecznej. Przypisano im 26 wskaźników mierzących planowane zadania, kładące nacisk na pomoc osobom w potrzebie ale też mobilizację mieszkańców do działania i realizację usług dopasowanych do lokalnych i indywidualnych potrzeb. Program bowiem kładzie nacisk na lokalne zakorzenienie działań i współpracę międzysektorową.

Przedkładany Raport z monitoringu LPRES jest pierwszym badaniem realizacji jego zapisów. Jego zadaniem, jak w poprzednich edycjach, jest analiza postępów we wdrażaniu Programu. Raport został przygotowany przez pracowników Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze (ROPS), który na mocy zapisów Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES) jest instytucją samorządu województwa odpowiadającą za monitorowanie rozwoju przedsiębiorczości społecznej w województwie lubuskim. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze jest również koordynatorem i realizatorem tego Programu. Analizowane efekty Programu dotyczą roku 2021.

Raport składa się z czterech części, w których kolejno przedstawiono założenia metodologiczne badania oraz ocenę osiągniętych efektów w podziale na trzy cele szczegółowe LPRES. Raport kończy podsumowanie osiągnięć i rekomendacje dla działania w kolejnym roku.

Podstawy metodologiczne opracowania raportu

Przedmiotem monitoringu była realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej podejmowanych w roku 2021. W diagnozie wyznaczono dwa cele. Były to: analiza realizacji zadań przypisanych celom szczegółowym Programu oraz wytyczenie rekomendacji na kolejne dwa lata jego obowiązywania. Podobnie jak w poprzednich latach monitoringu LPRES 2015-2020 analizą zostały objęte trzy podstawowe obszary działania ekonomii społecznej:

1. Działania podejmowane przez instytucje wsparcia ES na rzecz jej rozwoju w woj. lubuskim
2. Kondycja ES w regionie
3. Realizacja wskaźników przyjętych w LPRES.

Zakres tematyczny prowadzonych analiz wytyczyła kolejność wyznaczonych w Programie celów szczegółowych. Zgodnie z nią zostały także zaprezentowane wyniki prowadzonych badań. Każdy z podrozdziałów monitoringu zawiera prezentację wartości zrealizowanych wskaźników raz dodatkowe informacje stanowiące tło dla osiąganych rezultatów. Kondycję ekonomii społecznej mierzono w oparciu o dane dotyczące: (1) podmiotów reintegracyjnych, (2) spółdzielni socjalnych, (3) podmiotów działających w sferze pożytku publicznego, (4) instytucji otoczenia sektora ekonomii społecznej. Analizy danych były prowadzone od stycznia do kwietnia 2022 roku. Wykorzystano w nich metody ilościowe i jakościowe.

Badaniem objęto trzy główne podmioty odpowiedzialne za realizację wytycznych Programu. Były to dwa lubuskie ośrodki wsparcia ekonomii społecznej oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze. Ponadto zrealizowano dodatkową, pogłębiającą diagnozę z użyciem sondażu. Ankiety zostały wysłane do instytucji włączanych w realizację wskaźników lub będących beneficjentami reprezentowanych przez nie zadań. Wśród nich występowały:

- ośrodki pomocy społecznej (OPS),
- powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR),
- powiatowe urzędy pracy (PUP),
- jednostki samorządu terytorialnego (JST),
- podmioty ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (CIS, KIS, WTZ, ZAZ).

W sondażu wzięło udział 60 JST (52 gminy i 8 powiatów), 65 JOPS (55 OPS i 10 PCPR), 12 PUP oraz 33 PES reintegracyjnych. Wśród nich było 8 CIS, 2 ZAZ, 19 WTZ i 4 KIS. W analizach wykorzystano również bieżące sprawozdania i diagnozy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze. Ostatecznie w badaniu użyto technik ilościowych i jakościowych. Były to analiza danych zastanych (desk research), ankiety: internetowa i telefoniczna oraz wywiady telefoniczne z podmiotami ES.

Analiza wyników realizacji celów szczegółowych Programu

Monitorowany Program jest realizowany przez dziewięć działań przypisanych do trzech celów szczegółowych. Mają one zostać wykonane dzięki przeprowadzeniu 19 zadań. Poniżej został zamieszczony sekwencyjny opis realizacji celów LPRES w roku 2021. Są to kolejno (1) zwiększenie udziału podmiotów ES w działaniach na rzecz społeczności lokalnej, (2) wzrost aktywności zawodowej osób oddalonych od rynku pracy, (3) wzmocnienie potencjału ES.

1. Zwiększenie udziału podmiotów ES w działaniach na rzecz społeczności lokalnej

W pierwszym celu szczegółowym uznano, że rozwój społeczności lokalnych nie jest możliwy bez rozwijania inicjatyw lokalnych oraz usług użyteczności publicznej. Wśród zaprogramowanych zadań nacisk położono na działania animacyjne, umożliwiające powstawanie podmiotów obywatelskich, wspieranie rozwoju podmiotów ES, tworzenie partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i partycypacji społecznej, skutkujących budowaniem sieci kooperacji między podmiotami ES a jednostkami samorządu lokalnego oraz wewnątrz sektora ES. Zaplanowano tu realizację dziewięciu zadań i przypisano im 14 wskaźników. Tabela nr 1 prezentuje wartości wskaźników zaplanowanych i osiągniętych w roku 2021.

Tabela 1. Wartości wskaźników w celu szczegółowym nr 1

DZIAŁANIE 1.1.				
Promowanie i rozwijanie aktywności obywatelskiej				
Zadanie	Wskaźnik	Planowana wartość wskaźnika	Zrealizowana wartość wskaźnika	Realizator
		2021	2021	
1. Motywowanie grup i środowisk do podejmowania aktywności ukierunkowanych na rozwój ES	Liczba środowisk, które przystąpiły do wspólnej realizacji przedsięwzięcia mającego na celu rozwój ekonomii społecznej	10	8 w tym: 4 OWES 4 LOWES	OWES
2. Inicjowanie i wspieranie powstawania grup osób i instytucji, zamierzających rozpocząć działalność w formie PES (ze szczególnym uwzględnieniem seniorów)	Liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia dla utworzenia podmiotu ekonomii społecznej	6	14 w tym: 12 OWES 2 LOWES	OWES
DZIAŁANIE 1.2.				
Wspieranie współpracy PES z JST w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego				
Zadanie	Wskaźnik	Planowana wartość wskaźnika	Zrealizowana wartość wskaźnika	Realizator
		2021	2021	
3. Upowszechnianie zapisów związanych z	Odsetek gmin i powiatów, które uwzględniły ekonomię	70%	70%	ROPS

wykorzystywaniem narzędzi ES w dokumentach strategicznych	społeczną w dokumentach programowych			
4. Upowszechnianie klauzul społecznych oraz społecznie odpowiedzialnych zamówień wśród przedstawicieli JST oraz PES, w tym wsparcie merytoryczne dla PES w zakresie przygotowania ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego	Odsetek JST udzielających zamówień przedsiębiorstwom społecznym (PS)	25%	6% JST 12% JOPS	ROPS
	Odsetek JST stosujących klauzule społeczne w zamówieniach publicznych	35%	49% JST 14% JOPS	ROPS
	Liczba PES przeszkolonych w zakresie przygotowania ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego	20	7 w tym: 0 OWES 7 LOWES	OWES
	Liczba PES korzystających ze wsparcia w przygotowaniu ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego	6	4 w tym: 1 OWES 3 LOWES	OWES
5. Upowszechnianie i wdrażanie wieloletnich programów współpracy JST – NGO i wieloletnich umów zlecenia zadań	Liczba JST, które uchwały wieloletnie programy współpracy z NGO	1	14	ROPS
	Liczba JST, które zawierają z PES długookresowe umowy na powierzenie lub wsparcie realizacji zadań publicznych	1	0	ROPS
DZIAŁANIE 1.3.				
Rozwój usług społecznych				
Zadanie	Wskaźnik	Planowana wartość wskaźnika	Zrealizowana wartość wskaźnika	Realizator
		2021	2021	
6. Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w rozwoju usług społecznych	Liczba PES realizujących usługi społeczne	4	16 w tym: 9 OWES 7 LOWES	OWES
7. Przeprowadzanie diagnoz w zakresie zapotrzebowania na usługi społeczne i problemów społecznych	Liczba przeprowadzonych diagnoz w zakresie zapotrzebowania na usługi społeczne i problemów społecznych	1	0	ROPS
8. Wzmocnienie roli OPS w diagnozowaniu, programowaniu i upowszechnianiu ES	Liczba OPS uczestniczących w opracowaniu diagnoz na rzecz realizacji zadań związanych z rozwojem ES	50%	24%	ROPS
	Liczba OPS biorących udział w tworzeniu wieloletnich programów współpracy JST - NGO	2	4	ROPS
9. Rozwój usług społecznych na terenach wiejskich	Opracowanie modelu tworzenia gospodarstw opiekuńczych	1	1	ROPS

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety ROPS.

Wśród wskaźników, w odniesieniu do których nastąpiło przekroczenie oczekiwanych rezultatów można wymienić:

- Liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia dla utworzenia podmiotu ekonomii społecznej
- Odsetek JST stosujących klauzule społeczne w zamówieniach publicznych
- Liczba JST, które uchwaliły wieloletnie programy współpracy z NGO
- Liczba PES realizujących usługi społeczne
- Liczba OPS biorących udział w tworzeniu wieloletnich programów współpracy JST – NGO.

Niektóre z nich, jak powoływanie grup inicjatywnych, realizacja przez PES usług społecznych czy uchwalanie wieloletnich programów współpracy z NGO, osiągnęły wskazania dwukrotnie przekraczające przypisane im wartości docelowe. Dodatkowych wysiłków wymaga natomiast kreowanie współpracy na linii jednostki samorządu terytorialnego – podmioty ekonomii społecznej (JST-PES). Wskaźniki związane zarówno z udzielaniem zamówień przedsiębiorstwom społecznym przez JST jak i przystępowaniem do szkoleń w zakresie przygotowania ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego przez PES mają najniższe poziomy realizacji. To duża słabość regionu. W wyniku działań pobudzających tę współpracę udało się znacząco zwiększyć skłonność JST do stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych. W ostatnich 10 latach wzrosła ona nieomal od zera do 49% w roku 2021. Mniejsze zainteresowanie tą praktyką zauważa się w jednostkach pomocy społecznej (OPS i PCPR). W badanym roku dotyczyło ono 14% jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Dla odmiany to jednostki organizacyjne pomocy społecznej (JOPS) są bardziej skłonne do udzielania zamówień publicznych podmiotom ekonomii społecznej. W 2021 roku udzieliło ich 12% JOPS (10 podmiotów na kwotę 4 215 285 zł) i tylko 6% JST (6 podmiotów na kwotę 356 021,36 zł). Innym ważnym aspektem tej współpracy jest zawieranie przez jednostki samorządu terytorialnego długookresowych umów z PES na powierzanie lub wsparcie realizacji zadań publicznych. To nowe rozwiązanie, którą chce promować Program. Zaplanowano w nim jedno takie przedsięwzięcie, którego jednak w badanym okresie nie udało się osiągnąć.

Na podstawie dodatkowych ankiet ROPS wysyłanych do JST, JOPS i PUP można przeprowadzić analizę zleceń i szkoleń realizowanych w tych jednostkach, wychodzącą poza przyjęte do realizacji wskaźniki. Stanowi ona ważne tło podejmowanych działań. Wśród badanych jednostek w 46 realizowało zamówienia publiczne z zastosowaniem klauzul społecznych. Dotyczyło to 38 gmin i sześciu powiatów. To kolejny wzrost popularności stosowania tych narzędzi – o 11 samorządów w stosunku do roku 2020. W powiatach wykorzystywano głównie klauzulę pracowniczą (art. 95 ust. 1 i 2) – siedem powiatów. Wśród gmin również najbardziej popularną była klauzula pracownicza – zastosowano ją w 35 przypadkach.

Ponadto w sumie w ośmiu przypadkach użyto art. art. 96 ust. 2 pkt 2 – klauzula zatrudnieniowa oraz art. 94 ust. 1 i 2 – klauzula zastrzeżona. Dodatkowo 13 gmin skorzystało z art. 100 – projektowanie dla wszystkich użytkowników. To stały wzrost dotyczący wykorzystania tego typu narzędzi w naszym województwie, który utrzymuje się od pięciu lat. Wśród biorących udział w sondażu jednostek organizacyjnych pomocy społecznej do najbardziej popularnych należały postępowania oparte o klauzulę pracowniczą (art. 95 ust. 1 i 2) – cztery OPS i klauzulę zastrzeżoną (art. 94 ust. 1 i 2) – trzy OPS. Pozostałe klauzule wykorzystano po dwa razy. Zwraca uwagę fakt, że w roku 2021 żaden z PCPR nie zastosował jakiegokolwiek klauzuli w swoich postępowaniach przeprowadzonych na podstawie ustawy PZP, jednak dwa z PCPR-ów stosowały klauzule społeczne w tzw. zamówieniach podprogowych (PCPR w Zielonej Górze i PCPR w Krośnie Odrzańskim). Dodatkowo wszystkie z podmiotów stosujących klauzule społeczne zapewniały o zadowoleniu z realizacji zadań.

Ankieta dotyczyła także liczby pracowników przeszkolonych w zakresie prawa zamówień publicznych, w tym stosowania klauzul społecznych i społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych. W roku 2021, w 28 samorządach (24 gmin i 4 powiaty) pracowały osoby przeszkolone w zakresie zamówień społecznie odpowiedzialnych i było to 130 osób. Na podobnie stałym poziomie utrzymywała się liczba JOPS zatrudniających osoby przeszkolone w zakresie stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych. W roku 2021 było 26 JOPS zatrudniających 47 osób. Natomiast liczba PUP, w których pracują osoby przeszkolone w zakresie ekonomii społecznej, jest stała od roku 2020 – osiem jednostek. Żaden z PUP nie udzielił zamówień publicznych podmiotom ES. Tylko PUP w Gorzowie Wielkopolskim wykorzystał w zamówieniu klauzulę pracowniczą (art. 95 ust. 1 i 2).

2. Wzrost aktywności zawodowej osób oddalonych od rynku pracy

W celu szczegółowym drugim za podstawowy czynnik wzrostu aktywności zawodowej uznano współdziałanie podmiotów ekonomii społecznej, prowadzące do powstawania więzi między nimi. Chodziło tu o tworzenie sieci współpracy / klastrów / partnerstw dających możliwość realizacji ścieżki reintegracji, wymianę dobrych praktyk oraz tworzenie więzi ekonomicznych. Zaplanowano tu realizację pięciu zadań i połączonych z nimi sześciu wskaźników. Zadania i wskaźniki wyznaczone w celu drugim prezentuje tabela nr 2.

Tabela 2. Wartości wskaźników w celu szczegółowym nr 2

DZIAŁANIE 2.1.				
Rozwój zatrudnienia w sektorze ES				
Zadanie	Wskaźnik	Planowana wartość wskaźnika	Zrealizowana wartość wskaźnika	Realizator
		2021	2021	

10. Wsparcie tworzenia miejsc pracy w PS	Liczba miejsc pracy utworzonych w PES	40	88 w tym: 30 OWES 58 LOWES	OWES
11. Wsparcie procesu ekonomizacji organizacji pozarządowych	Liczba NGO, które dzięki wsparciu OWES rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej lub odpłatnej	2	17 w tym: 7 OWES 10 LOWES	OWES
DZIAŁANIE 2.2. Wzmocnienie sieci współpracy w zakresie skutecznej reintegracji społeczno-zawodowej				
Zadanie	Wskaźnik	Wartości wskaźnika w latach		Realizator
		2021	2021	
12. Sieciowanie podmiotów reintegracyjnych (m.in. klastry, franczyza)	Liczba sieci (partnerstw/klastrów), których uczestnikiem jest PES o charakterze reintegracyjnym	1	1	ROPS
13. Realizacja ścieżek reintegracji społeczno-zawodowej	Liczba OPS realizujących ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej	10	21	ROPS
	Liczba PUP realizujących ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej	2	5	ROPS
DZIAŁANIE 2.3. Podniesienie kwalifikacji i umiejętności pracowników, członków i kadry zarządzającej PS/PES				
Zadanie	Wskaźnik	Planowana wartość wskaźnika	Zrealizowana wartość wskaźnika	Realizator
		2021	2021	
14. Realizacja zadań edukacyjnych dla PES	Liczba przydzielonych bonów szkoleniowych/zrealizowanych szkoleń podnoszących kwalifikacje i umiejętności uczestników PES	20	6 w tym: 6 OWES 0 LOWES	OWES

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety ROPS.

Wśród zadań podejmowanych na rzecz zwiększenia aktywności zawodowej osób oddalonych od rynku pracy zrealizowano niemal wszystkie zaplanowane. Wyjątek stanowi wskaźnik dotyczący liczby przydzielonych bonów szkoleniowych lub zrealizowanych szkoleń podnoszących kwalifikacje i umiejętności uczestników PES, będący w gestii OWES. Wskaźnik ten osiągnął 1/3 planu (w roku 2021 przyznano/zrealizowano 6 z 20 bonów/szkoleń). Pozostałe wskaźniki w większości zostały przekroczone. Wśród nich za wyróżniające się można uznać:

- Liczbę miejsc pracy utworzonych w PES
- Liczbę NGO, które dzięki wsparciu OWES rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej lub odpłatnej
- Liczbę OPS realizujących ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej
- Liczbę PUP realizujących ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej.

Na szczególną uwagę zasługuje wskaźnik dotyczący ekonomizacji NGO, który został przekroczony ponad ośmiokrotnie.

Tę charakterystykę warto dopełnić danymi z sondaży ROPS. W województwie lubuskim w roku 2021 działało 45 podmiotów reintegracyjnych. Należało do nich 18 CIS, 6 KIS, 19 WTZ, 2 ZAZ. Okres pandemii miał jednak wpływ na wielkość kadry i liczbę uczestników zajęć w tych organizacjach. Spadek liczby uczestników PES dotyczył KIS i ZAZ. W przypadku KIS przy porównaniu kolejnych roczników 2019, 2020 i 2021 spadek i ponowny wzrost dotyczył 200 osób biorących udział w zajęciach. Zmiany wielkości zatrudnienia dotyczyły 10 osób. Ciekawą sytuację odnotowano w przypadku CIS. Tutaj również pandemia zmieniła liczbę uczestników zajęć. Wzrosła ona jednak ponownie o około 300 osób w roku 2021 i jest to największy wzrost odnotowany wśród podmiotów reintegracyjnych. Są to też podmioty, w których najbardziej wzrosło zatrudnienie w okresie pandemii – ze 149 osób do 176. Taka zmiana jest wynikiem zadań jakie realizują CIS. Ich zaangażowanie w dostawę posiłków seniorom, osobom z niepełnosprawnością i dodatkowe usługi im świadczone musiało w okresie zamknięć gospodarki doprowadzić do zwiększenia zatrudnienia. Dokładne dane dotyczące tego okresu prezentuje tabela nr 3.

Tabela 3. Kadry i uczestnicy zajęć w podmiotach reintegracyjnych w latach 2019-2021¹

Rodzaj podmiotu	2021		2020		2019	
	Kadra	Uczestnicy	Kadra	Uczestnicy	Kadra	Uczestnicy
CIS	141	1292	176	991	149	977
KIS	22	587	35	364	14	540
WTZ	253	750	269	754	253	735
ZAZ	16	45	16	45	16	52
Suma	432	2674	496	2154	432	2304

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety ROPS².

Ogólna liczba uczestników zajęć wzrosła pomiędzy rokiem 2020 i 2021 o 520 osób. W tym samym czasie liczba osób zatrudnionych powróciła do stanu z roku 2019.

Uczestniczące w badaniu sondażowym OPS również deklarowały realizację zajęć reintegracji społeczno-zawodowej dla osób, które z tytułu bezrobocia korzystały z aktywności zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej. Było to 25 ośrodków (o trzy więcej niż przed rokiem), podejmujących współpracę z PES dla wsparcia 922 osób. W tym obszarze również widać powrót do zwiększonego działania po pandemii. Liczba uczestników tych zajęć wzrosła bowiem o 456 osób w porównaniu do roku 2020. Dodatkowo 28 OPS umożliwiło swoim klientom korzystanie z pomocy społecznej z tytułu

¹ Stan podmiotów reintegracyjnych w woj. lubuskim w okresie pandemii COVID-19, raport z badania ROPS w Zielonej Górze.

² Dane na podstawie ankiet ROPS w latach 2019-2021. Ich wyniki zależne są od poziomu zwrotu ankiet. Prezentowane dane dotyczą 8 CIS, 4 KIS oraz pełnej liczby WTZ i ZAZ w sumie 33 na 45 podmiotów działających w województwie lubuskim.

bezrobocia, poprzez wzięcie udziału w programach reintegracji społecznej i zawodowej, projektach systemowych lub krótkich formach kształcenia z wykorzystaniem narzędzi ekonomii społecznej. W ramach tych działań w roku 2021 obsłużono 481 osób.

Wśród 12 PUP działających w województwie lubuskim osiem zabezpieczyło środki finansowe na zadania związane z ekonomią społeczną na rok 2021. Z informacji pozyskanych z powiatowych urzędów pracy wynika także, że w roku 2021 w żadnym z PUP nie złożono wniosków o przyznanie środków z Funduszu Pracy na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do istniejącej spółdzielni socjalnej. To kolejny taki rok. W tej sytuacji nie przyznano żadnej dotacji na utworzenie spółdzielni socjalnej w PUP.

3. Wzmocnienie potencjału sektora ekonomii społecznej

Cel trzeci dotyczy realizacji działań zwiększających kompetencje liderów podmiotów ES oraz dostępu do usług wsparcia wzmocniających zarówno zdolności zarządcze kadry (finansowe, planowania strategicznego, promocji, marketingu, zasobów ludzkich), jak i społeczne. Rozwój tych kompetencji jest możliwy, gdy istnieje wyspecjalizowany system wsparcia, który diagnozuje potrzeby PES i dostarcza im adekwatnych szkoleń. Poprzez działania promocyjne powinien także kształtować pozytywne postawy wobec ekonomii społecznej i jej podmiotów w środowiskach lokalnych. Tego typu zadania zostały zapisane w tej części Programu. Zaprojektowano ich pięć i przypisano do nich sześć wskaźników. Szczegółowe dane na temat brzmienia zadań oraz wartości wskaźników planowanych i zrealizowanych w roku 2021 prezentuje tabela nr 4.

Tabela 4. Wartości wskaźników w celu szczegółowym nr 3

DZIAŁANIE 3.1.				
Wzrost konkurencyjności PS				
Zadanie	Wskaźnik	Planowana wartość wskaźnika	Zrealizowana wartość wskaźnika	Realizator
		2021	2021	
15. Rozwój usług wsparcia ekonomii społecznej poprzez dostęp do kompleksowego pakietu wsparcia doradczego i usługowego w ramach OWES (animacja, inkubacja, wsparcie biznesowe)	Liczba podmiotów ekonomii społecznej korzystających z oferty (doradczej/usługowej) OWES	40	47 w tym: 30 OWES 17 LOWES	OWES
	Liczba przeprowadzonych diagnoz monitorujących potrzeby PES	40	53 w tym: 43 OWES 10 LOWES	OWES
DZIAŁANIE 3.2.				
Kształtowanie pozytywnych postaw wobec ES				
Zadanie	Wskaźnik	Wartości wskaźnika w latach		Realizator
		2021	2021	

16. Przeprowadzenie kampanii społecznych oraz innych inicjatyw budujących pozytywny obraz sektora ES	Liczba przeprowadzonych kampanii/targów w obszarze ES	3	7	ROPS OWES
17. Budowanie marki PS	Liczba PES nagrodzonych w konkursie Lubuski Włócznik. Lider biznesu społecznego	4	5	ROPS
DZIAŁANIE 3.3.				
Wsparcie funkcjonowania systemu zarządzania w sektorze ES				
Zadanie	Wskaźnik	Wartości wskaźnika w latach		Realizator
		2021	2021	
18. Budowanie trwałej współpracy pomiędzy instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz rozwoju ES	Liczba spotkań ROPS/OWES/IZ RPO	2	2	ROPS
19. Stałe podnoszenie kompetencji osób zaangażowanych w realizację polityki społecznej w obszarze ES	Liczba pracowników ROPS/OWES/JOPS/JST, którzy podnieśli swoje kompetencje w zakresie ES	100	129	ROPS OWES

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety ROPS.

Zaplanowane zadania zrealizowano z powodzeniem. Zwiększenie liczby podejmowanych działań dotyczyło zarówno przeprowadzania diagnoz monitorujących potrzeby PES, jak i ich korzystania z oferty doradczej/usługowej OWES. Podobna sytuacja dotyczyła prowadzenia kampanii/targów dotyczących ekonomii społecznej. Ten wskaźnik został podwojony, a zamiast trzech przedsięwzięć o takim charakterze zorganizowano siedem. Kolejne dwa wskaźniki osiągnęły przypisaną im wartość. Są to liczba PES nagrodzonych w konkursie Lubuski Włócznik. Lider biznesu Społecznego oraz liczba spotkań ROPS/OWES/IZ RPO. W odniesieniu do analizowanego konkursu warto zaznaczyć, że w roku 2021 podmiotom ekonomii społecznej przyznano trzy nagrody i dwa wyróżnienia. Były to: Fundacja Nasz Dom z Lutola Mokrego, Związek Organizacji Pomocowych z Gorzowa Wielkopolskiego, Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Eden” z Kożuchowa, Stowarzyszenie Stolina ze Zwierzyna oraz Dom Ojca w Brodach. W kategorii „Urząd przyjazny podmiotom ekonomii społecznej” nagrodzono Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żaganiu, Urząd Miejski w Nowej Soli oraz Gminę Dobiegniew.

Wskaźnik liczba pracowników ROPS/OWES/JOPS/JST, którzy podnieśli swoje kompetencje w zakresie ekonomii społecznej osiągnął wyższą niż planowana wartość. W różnego rodzaju szkoleniach i spotkaniach zwiększających wiedzę na temat ekonomii społecznej i jej wagi dla minimalizowania problemów społecznych wzięło udział 129 osób. Były to zadania podejmowane przez ośrodki wsparcia

ekonomii społecznej – w sumie dla dwóch ośrodków 31 uczestników oraz przez ROPS, w którego działaniach brało udział 98 osób.

Wnioski z monitoringu

Głównym celem prowadzonego monitoringu jest ocena wykonania zadań zapisanych w Lubuskim Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2021-2023. Ma on także służyć identyfikacji ewentualnych problemów ograniczających efektywność wdrażania Programu lub utrudniających jego realizację. Prace podjęte w roku 2021 służyły określeniu stopnia realizacji zadań zaplanowanych w Programie oraz wytyczenie rekomendacji na kolejny rok jego obowiązywania. Analizą objęto trzy obszary działania ekonomii społecznej. Były to zróżnicowane działania podejmowane przez instytucje wsparcia ES na rzecz jej rozwoju w woj. lubuskim, charakterystyka kondycji ES w naszym regionie oraz zakresu podejmowanych w ramach LPRES zadań. Zakres tematyczny wykonanych analiz wytyczał wykaz przyjętych do realizacji wskaźników LPRES. Do ich opisu wykorzystano metody ilościowe i jakościowe. Były to analiza danych zastanych (desk research), ankiety: internetowa i telefoniczna oraz wywiady telefoniczne z instytucjami wsparcia ES i podmiotami ES (podmioty reintegracyjne).

W badaniu uczestniczyły podmioty odpowiedzialne za realizację zadań Programu, tj. ośrodki wsparcia ekonomii społecznej oraz ROPS w Zielonej Górze. Zbierano także dodatkowe dane w ośrodkach pomocy społecznej, powiatowych centrach pomocy rodzinie, powiatowych urzędach pracy, a także podmiotach reintegracyjnych i jednostkach samorządów lokalnych. Dopelnieniem prowadzonych badań było wykorzystanie bieżących sprawozdań i diagnoz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze.

Zebrany materiał badawczy wskazuje na wysoki poziom realizacji zadań zapisanych w LPRES. Wśród 26 przyjętych do realizacji w roku 2021 wskaźników 14 zostało przekroczonych, niektóre z nich nawet dwu- i trzykrotnie (np. liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia dla utworzenia podmiotu ekonomii społecznej; odsetek JST stosujących klauzule społeczne w zamówieniach publicznych; liczba JST, które uchwały wieloletnie programy współpracy z NGO, liczba PES realizujących usługi społeczne). Najwięcej takich działań (wielokrotne przekroczenia wskaźników) zrealizowano w celu drugim, dotyczącym zwiększania aktywności zawodowej osób oddalonych od rynku pracy oraz trzecim, związanym z wzmocnieniem potencjału sektora ekonomii społecznej. Wskazana intensyfikacja realizacji zadań dotyczyła odpowiednio czterech na sześć i pięciu na sześć zaplanowanych wskaźników.

Celem, który stanowi wyzwanie w osiągnięciu pełnej realizacji Programu jest cel pierwszy, dotyczący zwiększenia udziału podmiotów ES w działaniach na rzecz społeczności lokalnej. Jego istotą jest budowanie współpracy między jednostkami samorządu lokalnego oraz podmiotami ekonomii społecznej. Mimo dużo wyższych niż zaplanowane poziomów wykorzystywania w zamówieniach publicznych klauzul społecznych, współpraca ta wykazuje trudności. Dotyczą one skłonności PES do uczestnictwa w szkoleniach w zakresie przygotowania ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego oraz korzystania ze wsparcia OWES w przygotowaniu takich dokumentów. Z drugiej strony widoczna jest także zachowawczość JOPS, PUP i niektórych JST w udzielaniu takich zamówień. Tę sytuację wzmacnia słaba realizacja wskaźnika z celu drugiego dotyczącego przydzielania bonów szkoleniowych lub realizacji szkoleń podnoszących kwalifikacje i umiejętności uczestników PES. Wśród zaplanowanych 20 udało się w ten sposób obsłużyć tylko sześć PES. Ta sytuacja została uznana za największe wyzwanie regionu, wymagające położenia nacisku w kolejnym roku realizacji LPRES na edukację i rozwój współpracy.

Rekomendacje

Na podstawie przeprowadzonych analiz sformułowano następującą rekomendację.

W LPRES 2021-2023 przyjęto, że rozwój społeczności lokalnych nie jest możliwy bez rozwijania inicjatyw lokalnych oraz usług użyteczności publicznej. Kluczową rolę odgrywa tu zwiększenie udziału podmiotów ES w działaniach na rzecz społeczności lokalnej i budowanie kooperacji z jednostkami samorządu terytorialnego oraz instytucjami im podległymi. Współpraca na linii JST-PES dotyczy jednak dwóch rodzajów podmiotów o odmiennych strukturach organizacyjnych i regułach działania (np. sposób podejmowania decyzji, stosowane kanały komunikacji, podział pracy w zespołach, stosunek do elastyczności działania). Niezrozumienie ich zróżnicowania, prowadzi do mniejszej chęci wspólnego realizowania przedsięwzięć korzystnych dla rozwoju społeczności lokalnych i zwiększania ich jakości życia.

W kolejnym roku realizacji LPRES 2021-2023 należy zwiększyć starania dotyczące przygotowywania uczestników tego procesu i budowania współpracy. Nadrzędnym celem rozwoju ES w województwie lubuskim w roku 2022 powinno być więc zwiększenie gotowości PES do uczestniczenia w konkursach dotyczących realizacji zamówień publicznych. Należy także prowadzić dalsze prace z JST w celu zwiększenia otwartości na współpracę z PES.

Słowniczek

CIS	centrum integracji społecznej
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
ES	ekonomia społeczna
JOPS	jednostka organizacyjna pomocy społecznej
JST	jednostka samorządu terytorialnego
KIS	klub integracji społecznej
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do roku 2023. Ekonomia solidarności społecznej
LGD	lokalna grupa działania
LOWES	Lubuski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
LPRES	Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2021-2023
NGO	organizacje pozarządowe
OPS	ośrodek pomocy społecznej
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
PES	podmiot ekonomii społecznej
PS	przedsiębiorstwo społeczne
PUP	powiatowy urząd pracy